

Emprego sectorial e participación social das mulleres en Galicia e Europa

Coordinadora: María-Carmen Guisán

EMPREGO SECTORIAL
E PARTICIPACIÓN SOCIAL DAS MULLERES
EN GALICIA E EN EUROPA

EMPREGO SECTORIAL
E PARTICIPACIÓN SOCIAL DAS MULLERES
EN GALICIA E EN EUROPA

Coordinadora
MARÍA DEL CARMEN GUISÁN SEIJAS

2011
UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA

DESCATALOGADO

Esta obra atópase baixo unha licenza internacional Creative Commons BY-NC-ND 4.0. Calquera forma de reprodución, distribución, comunicación pública ou transformación desta obra non incluída na licenza Creative Commons BY-NC-ND 4.0 só pode ser realizada coa autorización expresa dos titulares, salvo excepción prevista pola lei. Pode acceder Vde. ao texto completo da licenza nesta ligazón: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.gl>

Esta obra se encuentra bajo una licencia internacional Creative Commons BY-NC-ND 4.0. Cualquier forma de reproducción, distribución, comunicación pública o transformación de esta obra no incluida en la licencia Creative Commons BY-NC-ND 4.0 solo puede ser realizada con la autorización expresa de los titulares, salvo excepción prevista por la ley. Puede Vd. acceder al texto completo de la licencia en este enlace: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.es>

This work is licensed under a Creative Commons BY NC ND 4.0 international license. Any form of reproduction, distribution, public communication or transformation of this work not included under the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 license can only be carried out with the express authorization of the proprietors, save where otherwise provided by the law. You can access the full text of the license at <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

© Universidade de Santiago de Compostela, 2012

Deseño de cuberta

Mabel Aguayo

Edita

Servizo de Publicacións
Campus Vida
15782 Santiago de Compostela
usc.es/publicacions

ISBN 978-84-9887-876-9(Edc.dixital.PDF)

ÍNDICE

Prólogo	9
Capítulo 1. Emprego, participación feminina e calidade de vida en Galicia e en España MARÍA DEL CARMEN GUIÓSÁN SEIJAS	13
Capítulo 2. Emprego a tempo parcial por xénero nas rexións españolas EVA AGUAYO LORENZO MARÍA DEL CARMEN LÓPEZ ANDIÓN ANA IGLESIAS CASAL	43
Capítulo 3. Emprego sectorial e paro por xénero nas rexións españolas MARÍA DEL CARMEN GUIÓSÁN SEIJAS PILAR EXPÓSITO DÍAZ	49
Capítulo 4. Emprego feminino, salarios e emprego sectorial en Europa MARÍA DEL CARMEN GUIÓSÁN SEIJAS PILAR EXPÓSITO DÍAZ EVA AGUAYO LORENZO	59
Capítulo 5. Emprego, participación feminina e calidade de vida en Europa MARÍA DEL CARMEN GUIÓSÁN SEIJAS EVA AGUAYO LORENZO	77
Anexos	87

PRÓLOGO

MARÍA DEL CARMEN GUISÁN SEIJAS

Este libro presenta os resultados do traballo de investigación das autoras sobre o desenvolvemento económico, o emprego e a calidade de vida desde unha perspectiva de xénero, e trata de responder estas preguntas: pode Galicia aproximarse a niveis de emprego, salarios, calidade de vida e participación das mulleres similares aos das rexións e países máis avanzados?, que factores poden axudar a avanzar nesa dirección?

Con respecto aos factores que poden axudar a avanzar, distinguimos entre aqueles que dependen de políticas europeas, españolas ou galegas.

Nos ámbitos español e europeo temos que insistir na importancia que ten un bo asesoramento económico. Políticas económicas equivocadas –e especialmente algunhas do período 2001-2010–, que conduciron a un elevado déficit exterior e a un forte endebedamento en España e noutros países da UE, poderían terse corrixido a tempo e podería terse evitado o incremento do paro e do déficit do sector público, o que redundaría nunha maior calidade de vida dos homes e mulleres de Galicia e de España.

É conveniente que exista unha clara conciencia nos medios de comunicación e nos grupos políticos con respecto á importancia de previr os desequilibrios económicos e de impulsar un desenvolvemento sostible, ofrecendo unha maior receptividade ás opinións de economistas cualificados e doutras persoas expertas.

No ámbito de Galicia é conveniente apoiar a colaboración dos investigadores universitarios, e outros expertos, en iniciativas de impulso ao desenvolvemento da industria, o que contribuirá, sen dúbida, á creación de renda e emprego noutros sectores produtivos. En especial, é aconsellable que se desenvolvan iniciativas que melloren as perspectivas de emprego satisfactorio para moitos novos cualificados, xa que estes poden contribuír positivamente ao desenvolvemento rexional se se lles dá a oportunidade.

Cómpre mellorar as canles de comunicación na Unión Europea para que as persoas expertas poidan ser escoitadas, e para que a opinión pública dispoña dunha maior información en temas importantes para o emprego e para a calidade de vida.

Polo que respecta á política española, algúns factores importantes para potenciar a converxencia cos países máis avanzados serían os seguintes: o desenvolvemento industrial e as políticas económicas orientadas á evolución equilibrada de todos os sectores produtivos, e evitar déficits excesivos tanto no comercio exterior coma no sector público.

No capítulo 1 preséntase unha introdución á análise da evolución do emprego feminino e da participación laboral e social das mulleres en Galicia, España e Europa.

Nos capítulos 2 e 3 recóllese unha comparación do emprego e do paro por xénero nas rexións españolas. No capítulo 2 preséntanse os datos de emprego a tempo parcial, mentres que no capítulo 3 se analiza o emprego sectorial e o paro.

No capítulo 4 realízase unha análise comparativa do emprego, do paro e dos salarios de varios países europeos.

O capítulo 5 presenta unha perspectiva xeral da participación social das mulleres en Europa.

Por último, incluímos varios anexos relacionados co emprego e co desenvolvemento económico de Galicia, así como a relación doutras publicacións das autoras relacionadas con esta temática.

Así mesmo, as autoras desexan deixar constancia do seu agradecemento pola axuda recibida da Secretaría de Igualdade da Xunta de Galicia (proxecto SI 427C 2009/33-0, cofinanciado pola Xunta de Galicia e polo Fondo Social Europeo sobre *Desemprego, emprego sectorial e actividades sociais desde unha perspectiva de xénero. Situación en Galicia e comparación con Europa*).

ANEXO C

EMPREGO E RENDA SECTORIAL DE GALICIA NO PERÍODO 1980-2010

MARÍA DEL CARMEN GUISÁN SEIJAS

INTRODUCCIÓN

Neste anexo presentamos un resumo da evolución da industria e do emprego en Galicia no período 1980-2010, baseándonos no documento de Guisán (2006) para o período 1980-2006, e nunha actualización para o 2007-2010.

É unha continuación do estudo *Galicia 2000. Industria y empleo* (Guisán, 1990), no que se indicaban as perspectivas e os obxectivos que alcanzar no ano 2000 e posteriormente.

Os principais obxectivos son analizar a evolución do emprego sectorial en Galicia e suxerir medidas de política económica que poidan dinamizar a creación de emprego e contribuír a un incremento da renda *per capita* que nos permita achegarnos ao nivel da media da Unión Europea.

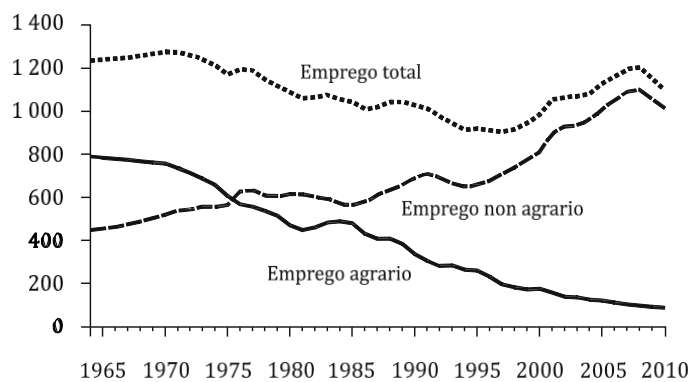
Na seguinte sección presentamos unha visión xeral e sintética da evolución da poboación e do emprego en Galicia e en España, a nivel de catro grandes sectores produtivos, por quinquenios para o período 1980-2005, así como a situación no ano 2006. A continuación analizamos polo miúdo a renda real por habitante a nivel de quince sectores produtivos, e a taxa de emprego a nivel de nove grandes sectores,

con datos anuais do período 1995-2005. De seguido estúdase o impacto da inmigración sobre a renda real *per capita*, e as taxas de emprego en Galicia e en España. E por último, compárase a situación de Galicia con outras rexións españolas e europeas, destacando algúns dos principais retos que ten a economía galega para alcanzar un maior grao de desenvolvemento.

EMPREGO SECTORIAL NO PERÍODO 1980-2010

Na gráfica C.1 observamos un incremento do emprego non agrario no período 1965-1976, un lixeiro descenso entre os anos 1976 e 1985, un incremento no período 1986-1991, un descenso entre os anos 1992 e 1995, seguido dun importante crecemento no período 1996-2007 e dunha caída entre os anos 2007 e 2010.

Gráfica C.1. Emprego agrario e non agrario en Galicia (en miles de persoas)

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Na táboa C.1 preséntase a evolución da taxa de emprego non agrario en Galicia e en España no período 1995-2010, taxa que no período 1995-2005 experimentou un incremento dun 52% en Galicia e dun 46% en España, aproximándose así aos niveis medios de Europa.

O crecemento desta taxa foi maior en Galicia que en España: a taxa de Galicia pasou de representar un 86% do valor da taxa de España no ano 1995 a supoñer un 90% no ano 2005 e un 103% no ano 2010.

Nas táboas C.2 a C.7 preséntase –con datos quinquenais do período 1980-2010– a evolución do emprego agrario, do emprego non agrario, do emprego total e da poboación residente en Galicia e en España.

Táboa C.1. Taxas de emprego non agrario (en ocupados por cada mil habitantes)

Ano	Galicia	España
1995	240	278
2000	307	357
2005	365	407
2010	388	375

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Táboa C.2. Emprego agrario (en miles de persoas)

Ano	Galicia	España	% G/E
1980	471	2 219	21,2
1985	481	1 943	24,7
1990	337	1 472	22,8
1995	259	1 106	23,5
2000	174	1 028	17,0
2005	120	1 000	12,0
2010	87	793	11,0

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Táboa C.3. Emprego industrial

Ano	Galicia	España	% G/E
1980	183	3 115	5,88
1985	160	2 593	6,15
1990	157	2 978	5,26
1995	138	2 485	5,56
2000	180	3 082	5,85
2005	217	3 280	6,63
2010	172	2 611	6,59

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Táboa C.4. Emprego na construción

Ano	Galicia	España	% G/E
1980	106	1 038	10,17
1985	70	776	8,96
1990	93	1 220	7,63
1995	93	1 135	8,24
2000	119	1 723	6,93
2005	125	2 357	5,30
2010	105	1 651	6,36

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Táboa C.5. Emprego nos servizos

Ano	Galicia	España	% G/E
1980	328	5 177	6,33
1985	335	5 309	6,31
1990	443	6 908	6,41
1995	427	7 316	5,84
2000	538	9 672	5,56
2005	667	12 335	5,40
2010	737	13 402	5,50

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Táboa C.6. Emprego non agrario (en miles de persoas)

Ano	Galicia	España	% G/E
1980	617	9 330	6,6
1985	564	8 678	6,5
1990	693	11 107	6,2
1995	658	10 935	6,0
2000	837	14 477	5,8
2005	1 009	17 972	5,6
2010	1 014	17 601	5,8

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Táboa C.7. Emprego total (en miles de persoas)

Ano	Galicia	España	% G/E
1980	1 087	11 549	9,4
1985	1 045	10 621	9,8
1990	1 029	12 579	8,2
1995	918	12 041	7,6
2000	1 011	15 505	6,5
2005	1 129	18 973	6,0
2010	1 101	18 394	6,0

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

O sector agrario inclúe “Agricultura, gandería, sector forestal e pesca”, mentres que o sector non agrario inclúe “Industria, construción e servizos”. Os datos de emprego e de poboación están expresados en miles de persoas, e a porcentaxe Galicia/España (%G/E) foi elaborada a partir dos datos do INE.

O emprego non agrario de Galicia experimentou un importante crecemento no período 1985-2000, cun incremento dun 48%, resultado bastante satisfactorio con respecto ao

obxectivo proposto en Galicia 2000: un 62%. No período 2000-2005 a evolución tamén foi moi positiva, cun crecemento dun 20,5%.

O grande incremento experimentado polo emprego non agrario de Galicia no período 1995-2005 –ata alcanzar algo máis de un millón de empregos– foi moi importante para contrarrestar a diminución do emprego agrario, e permitiu lograr un crecemento do emprego total de Galicia que, expresado en miles de persoas, pasou de 918 no ano 1995 a 1 129 no ano 2005.

A poboación de Galicia apenas variou no período 1960-2005: 2,73 millóns de habitantes no ano 1960, 2,80 millóns no ano 1980, e 2,76 millóns no ano 2005; mentres que a poboación de España creceu case nun 44% durante ese período: 30,58 millóns de habitantes no ano 1960, 37,38 millóns no ano 1980 e 43,97 millóns no ano 2005 (táboa C.8).

Táboa C.8. Poboación (en miles de persoas)

Ano	Galicia	España	% G/E
1980	2 800	37 386	7,5
1985	2 780	38 420	7,2
1990	2 740	38 851	7,1
1995	2 740	39 345	7,0
2000	2 731	40 499	6,7
2005	2 760	43 975	6,3
2010	2 797	46 951	6,0

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

O peso demográfico de Galicia no total de España diminuíu: no ano 1960 representaba un 8,9%, no ano 1980 supoñía un 7,5%, e no ano 2010 era dun 6,0%, pero a renda

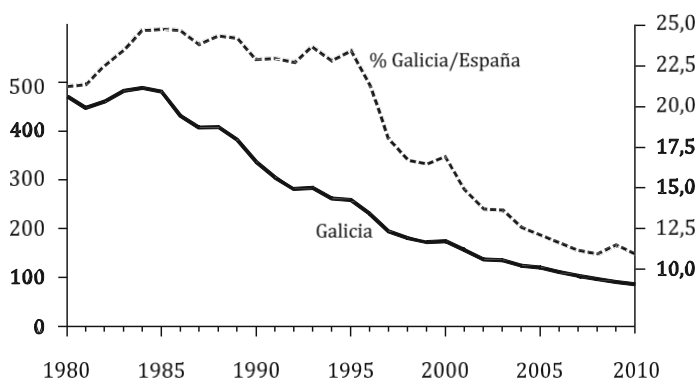
per capita e a taxa de emprego creceron algo máis en Galicia que en España durante o período 1995-2005.

Sen o efecto da inmigración a poboación de España situaríase preto dos 40,5 millóns de habitantes no ano 2005, mentres que o emprego se aproximaría aos 17,5 millóns de persoas, e o peso de Galicia sería dun 6,4% no emprego e dun 6,8% na poboación.

As seguintes gráficas mostran a evolución do emprego sectorial en Galicia e en España no período 1980-2010, e foron elaboradas a partir dos datos do INE e do IGE.

As gráficas C.2 a C.5 mostran a evolución do emprego sectorial en Galicia medido en miles de persoas ocupadas (escala da esquerda, liña continua), así como a porcentaxe de participación de Galicia no emprego do sector en España (escala da dereita, liña descontinua).

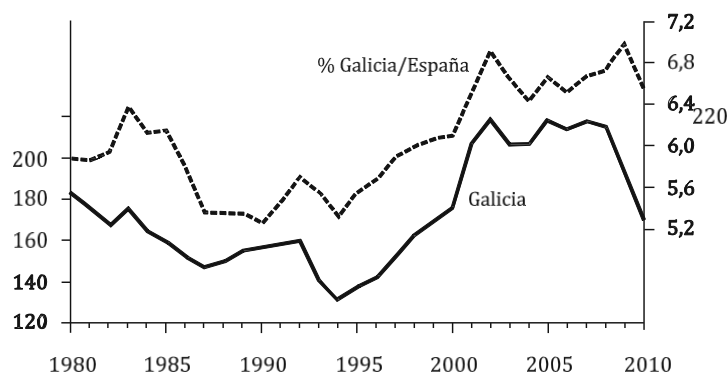
Gráfica C.2. Emprego en Galicia: agricultura e pesca (esquerda: en miles de persoas, dereita: en % Galicia/España)

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Malia o forte descenso do emprego do sector da agricultura e da pesca, Galicia continúa tendo un peso relativo importante, con algo máis dun 12% do total de España, e cunha taxa de emprego agrario por cada mil habitantes superior á da media da Unión Europea.

Gráfica C.3. Emprego en Galicia: industria (esquerda: en miles de persoas, dereita: en % Galicia/España)

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

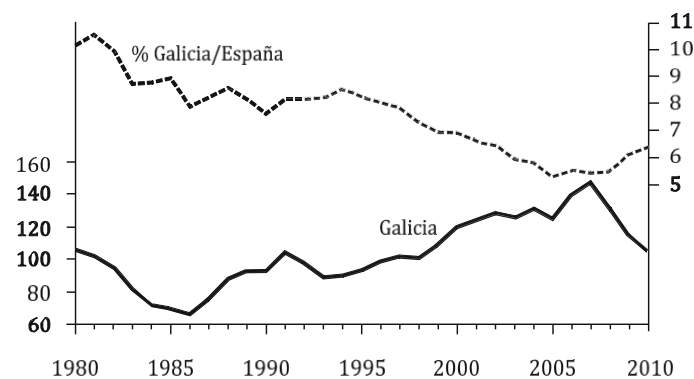
O emprego industrial de Galicia aumentou nos períodos 1987-1993 e 1995-2005, mentres que a participación de Galicia no emprego industrial de España creceu, pasando de menos dun 5,5% no ano 1990 a algo máis dun 6,5% entre os anos 2005 e 2010.

Como se indica en Guisán (2010), entre os anos 2008 e 2010 o emprego industrial diminúe en España e na OCDE, en parte como consecuencia da falta de políticas de apoio á industria, véndose Galicia afectada por iso.

O desenvolvemento industrial tivo unha influencia positiva sobre o emprego e o valor engadido dos sectores da construción e dos servizos, pero non se apoiou suficientemente a industria en España como para facer sostible no tempo o desenvolvemento doutros sectores, e como consecuencia o emprego na construción e nos servizos diminuíu no período 2008-2010.

As gráficas C.4 e C.5 presentan a evolución do sector da construción.

Gráfica C.4. Emprego en Galicia: construción (esquerda: en miles de persoas, dereita: en % Galicia/España)

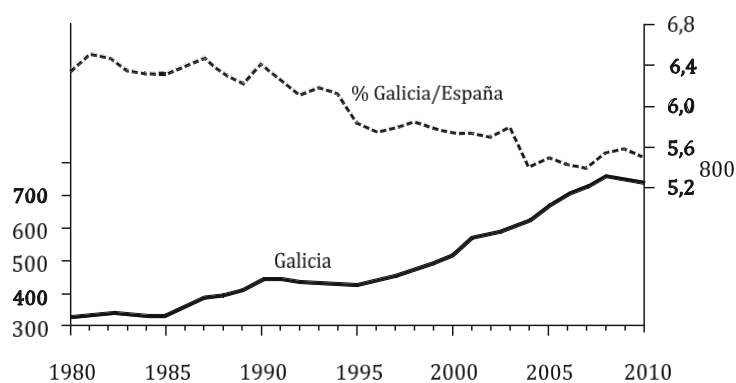

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Na gráfica C.5, relativa ao sector dos servizos, obsérvase que logo do estancamento do período 1980-1985 tivo lugar un importante crecemento nos períodos 1985-1990 e 1994-2005. O emprego no sector dos servizos supón xa case 2/3 do emprego total de España, experimentando un gran crecemento tanto en Galicia coma en España a partir do ano 1994, pero aínda pode expandirse máis, ata alcanzar un

maior grao de converxencia cos países máis avanzados da OCDE.

Gráfica C.5. Emprego en Galicia: servizos (esquerda: en miles de persoas, dereita: en % Galicia/España)

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

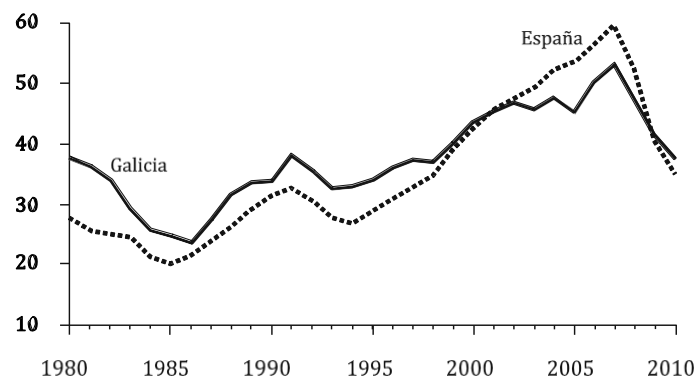
Como pode verse nesta gráfica, logo do estancamento do período 1980-1985 tivo lugar un importante crecemento no período 1985-1990, ao que seguiu un novo estancamento entre os anos 1990 e 1995, e outro importante crecemento no período 1996-2007, seguido dunha diminución entre os anos 2008-2010.

Como xa sinalamos, o emprego no sector de servizos supón xa case os 2/3 do emprego total de España, experimentando un forte crecemento tanto en Galicia coma en España que se debe ao impacto positivo do incremento da produción industrial sobre o valor engadido dos sectores de servizos e a outros factores, como o turismo. Para que Galicia e España alcancen taxas de emprego neste sector simila-

res ás dos países máis avanzados cómpre un maior desenvolvemento industrial.

Galicia tivo un importante crecemento da actividade construtora no período 1994-2007, pero en menor proporción que o grande incremento experimentado polo conxunto de España, como se pode ver na gráfica C.6, na que se mostra a evolución da taxa de emprego na construción por cada mil habitantes en Galicia e en España.

Gráfica C.6. Taxa de emprego na construción (persoas ocupadas por cada 1.000 habitantes)

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

RENDA SECTORIAL POR HABITANTE EN QUINCE SECTORES E TAXA DE EMPREGO EN NOVE SECTORES

RENDA PER CAPITA DE CATRO GRANDES SECTORES

Nas táboas C.9 a C.12 preséntase a evolución da renda real *per capita* dos sectores produtivos de Galicia, que se

calcula mediante o cociente do valor engadido a prezos correntes (VAB) e o índice de prezos do consumo de España (IPC), e que se expresa en euros por habitante a prezos do ano 2000, é dicir, eliminando o efecto da inflación, a partir dos datos do IGE e do INE.

A renda producida total por habitante de Galicia no período 1995-2005 experimentou un crecemento medio anual dun 3,52%, dato bastante bo e superior ao de España, que se situou preto dun 2,56%. Isto permitiu unha aproximación da renda *per capita* de Galicia á media de España, aínda que ata o momento non alcanzou ese nivel. Entre os anos 2005 e 2010 a renda producida por habitante tivo un crecemento anual medio de só un 1,53% no caso de Galicia e dun 1,83% no caso de España

A táboa C.9 mostra os catro grandes sectores produtivos. A renda *per capita* da agricultura (Agr) presenta un claro estancamento, mentres que a da industria (Ind) creceu, durante o período 1995-2005, nun 34%, a da construción (Cons) nun 85%, a dos servizos (Serv) nun 43%, e a renda total *per capita* nun 42%. O conxunto de sectores non agrarios tivo unha evolución moi positiva.

Táboa C.9. Renda sectorial *per capita* de Galicia: agricultura, industria, construción, servizos e total (en euros a prezos do ano 2000)

Ano	Agr	Ind	Cons	Serv	Total
1995	676	1 845	972	5 707	9 199
2000	630	2 336	1 261	6 913	11 140
2005	664	2 465	1 802	8 152	13 083
2010	620	2 413	1 568	9 522	14 123

NOTA: Agr: Agricultura e pesca, Ind: Industria, Cons: Construción, Serv: Servizos.

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

No período 2005-2010 a industria non experimentou incremento, a construción diminuíu, e os sectores de servizos creceron malia a crise económica no período 2007-2010.

Entre os anos 1995 e 2010 a proporción Galicia/España nos sectores da industria e da construción tivo unha evolución positiva ata situarse Galicia no ano 2010 en niveis similares aos do conxunto de España en renda real producida por habitante neses sectores.

No sector de agricultura e pesca, Galicia superou durante o período 1995-2010 a media española, que se situou no ano 2010 en 420 euros por habitante no caso de España e de 620 no caso de Galicia.

No sector servizos, a renda real producida por habitante en Galicia aínda era menor que a media española no ano 2010, aínda que o cociente Galicia/España mostrou unha tendencia crecente no período 1995-2009.

INDUSTRIA: 1995-2005

A táboa C.10 presenta os datos da Industria, desagregados en catro sectores industriais: enerxía (En), industrias de bens intermedios (BI), industrias de bens de equipo (BE), industrias de bens de consumo (BC), así como o total das industrias manufactureiras (M).

Táboa C.10. Renda real *per capita* de Galicia nos sectores industriais (en euros a prezos do ano 2000)

Ano	En	BI	BE	BC	M	Total
1995	546	354	317	627	1 299	1 845
2000	539	470	532	795	1 797	2 336
2005	493	510	641	822	1 973	2 465

NOTA: En =Enerxía, BI= Bens intermedios, BE = Bens de equipo, BC= Bens de consumo, Manufacturas: M=BI+BE+BC, Total=En+M.

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

No conxunto de industrias non enerxéticas, o incremento foi dun 52% durante o período 1995-2005.

As táboas C.11 e C.12 presentan os datos de servizos desagregados en nove sectores:

- S1 = Comercio e reparacións.
- S2 = Hostalería.
- S3 = Transportes e comunicacións.
- S4 = Sector financeiro.
- S5 = Servizos empresariais e inmobiliarios.
- S6 = Educación.
- S7 = Sanidade e servizos sociais.
- S8 = Servizos persoais e familiares.
- S9 = Administración Pública.

Táboa C.11. Renda real por habitante no sector servizos: S1 a S5 (en euros do ano 2000)

Ano	S1	S2	S3	S4	S5
1995	1 096	548	558	387	1 150
2000	1 310	652	700	424	1 563
2005	1 547	822	763	515	1 875

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Táboa C.12. Renda real por habitante no sector servizos: S6 a S9 (en euros do ano 2000)

Ano	S6	S7	S8	S9
1995	595	487	339	547
2000	670	560	446	589
2005	763	664	563	640

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

Todos os sectores da táboa C.11 experimentaron un destacado crecemento nese período. O sector de comercio e reparacións (S1) creceu un 41%, o sector de hostalería (S2) un 50%, o sector de servizos de transportes e comunicacións (S3) un 37%, o sector de servizos financeiros (S4) un 33%, e o sector de servizos empresariais e inmobiliarios (S5) un 63%.

Polo que respecta aos sectores da táboa C.12, o crecemento foi moderado no sector de educación (S6) cun 28%, e no de Administración Pública (S9) cun 17%, mentres que foi algo maior no sector de sanidade e servizos sociais (S7) cun 36%, e moi elevado no sector de servizos persoais e familiares (S8) cun 66%.

RELACIONES INTERSECTORIAIS

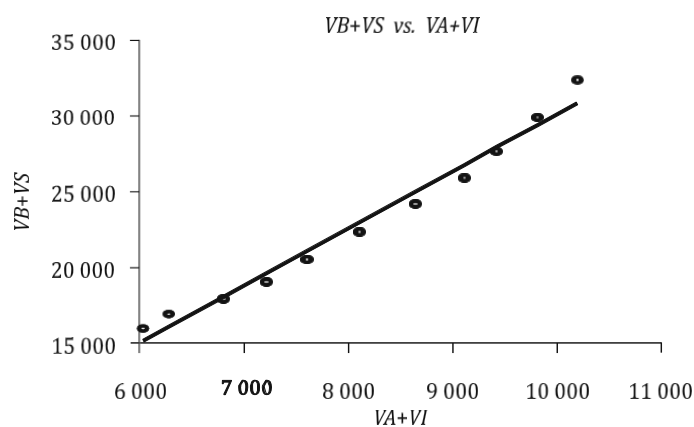
Os estudos económicos internacionais mostran o importante papel impulsor da agricultura e da industria sobre as actividades dos sectores de construción e servizos, tanto por parte da oferta como da demanda.

A gráfica C.7 mostra a relación entre o valor engadido a prezos correntes dos sectores de construción e servizos e o dos sectores de agricultura e industria en Galicia. Unha relación similar mantense se expresamos o valor engadido a prezos constantes.

Esta relación mantense na maioría dos países e rexións de todo o mundo, de forma que o desenvolvemento industrial segue a ser en xeral moi necesario para garantir o incremento do PIB por habitante, da taxa de emprego e do salario real.

A caída da produción industrial de Galicia e de España no período 2008-2010 tivo consecuencias moi negativas para a economía, e por iso é unha cuestión que cómpre resolver con prioridade.

Gráfica C.7. Relaciones intersectoriais (valor engadido en millóns de euros)

NOTA: V: Valor engadido, B: Construcción, S: Servizos, A: Agricultura, I: Industria.

FONTE: Elaboración propia a partir dos datos do IGE e do INE.

BIBLIOGRAFÍA

- GUISÁN, M.C. (2002). "La industria en España y en la OCDE, 1960-2000", *Regional and Sectoral Economic Studies*, 2 (2), pp. 85-100. (<http://www.usc.es/economet/econometria.htm>).
- GUISÁN, M.C. (2005). "Evolución de la inmigración neta en España, Europa y América, 1965-2004", *Estudios Económicos de Desarrollo Internacional*, 5 (2). (<http://www.usc.es/economet/econometria.htm>).
- GUISÁN, M.C. (2011). *Informe Hispalink-Galicia: Renta sectorial y empleo en 2010*.
- GUISÁN, M.C.; EXPÓSITO, P. (2005). "La agricultura en España y la OCDE, 1900-2000", *Regional and Sectoral Economic Studies/Estudios Económicos Regionales y Sectoriales*, 1 (2), pp. 97-120. (<http://www.usc.es/economet/econometria.htm>).